

R O S T A.

MAGYAR KÖLTŐK MEGCSÚFOLÁSA FRANCIÁUL.

Gr. Fekete Jánostól és Bacsányi Jánostól kezdve — amaz Beniczky Pétert, emez a *Mercure Etranger*ban kortársait fordítja — magyar. és francia írók egyaránt buzgólkodnak a magyar irodalom franciaországi ismertetése körül, fordítások útján éppúgy, mint ismertető cikkekkel. Hogy messzebb ne menjünk, Desbordes-Valmore és Ujfalvy antológiája (1871 és 1873), Dozon (1877) és Gauthier *János Vitéze* (1898), de Gérando Antónia Jókai fordításai (1880), Louis Ulbach Jókai adaptációi (1880, 1881), Horn Ede Szép Mikszáth- (1890) és Jókai-fordításai (1895), Némethy Emma finom népdal- és ballada-átültetései (1891), Casanove prózai, de hű és pontos Madácha (1896), Polignac kézikönyve (1900) és antológiája (1896), Jérôme. Tharaudnak az Eötvös-Collégium tagjaival együtt készült szép magyar novellás kötete (1903), mind komoly, sőt értékes kísérletek, közülök nem egy ma is élvezhető. Hogy a magyar irodalom nem vált ismertebbé Franciaországban, annak sok oka van; de az bizonyos, hogy e listában szereplők ezen több-kevesebb tehetséggel, de mindnyájan becsületesen munkálkodtak, és minden üzleti szemponttól mentesen adták a legjobbat, amire képesek voltak. A 80—90-es évekbeli francia publikum rendelkezésére állott néhány derék munka, teljesen megfelelő fordítások, amelyekből irodalmunk egy-egy jelenségét, költőinket jobban, mint prózaíróinkat, megismerhették.

A mai helyzet annál kétségbeejtőbb. A *Széphalom* több ízben megemlékezett arról, hogy a nagy fordítási akció, cikkézések és egyéb hűhó ellenére alig van 4—5 könyv, ami kapható: Tormay Cecile *Bujdosó könyve* (*Az emberek a kövek között* a háború előtt jelent meg), Zilahy *Két fogolyja*, aztán a Gara-Largeaud-féle prózai *Anthologie de conteurs hongrois d'aujourd'hui* (1927) Heltai *111-ese* (ford. Révész Andor, 1925) és a Fóti-Delaquis-féle *Maitres conteurs* (1928). Sokkal rosszabbul állunk a poézis terén. A Pogány Béla-féle *Anthologie de la poésie hongroise contemporaine* (1927) elhibázott¹⁾ vállalkozás; a válogatás és a forma egyaránt tökéletlen, kontármunka. A *S a u v a g e o t* véleményére utalunk csupán, több szót alig érdemes vesztegetni reá.¹⁾ De ami itthon, Budapesten történik, az igazi megcsúfolása a magyar költészetnek. A sort megkezdte valami *Vértes* úr, aki a jobban hangzó *Lebourg* névvel váltotta föl időközben ősi *Vértes*-nevét. Az *Echos français de la lyre hongroise* (1921) c. füzete már elég humoros volt, de legalább igyekezett költőket fordítani. Innen és *M a d a r a s s y - B e c k* Gyula lázától, akinek ezt a fordítmányt dedikálta, csak egy ugrás volt a Petőfi-„Akadémiáig“ (vulgó: Petőfi-Társaság), amelynek főtítkára szerkesztette, és *R a f f a y* Sándor püspökig, akinek ajánlotta az *Echo lyriques de Trianon* c. kis 32-ed alakú kötetet. Ez már Arany Jánostól br. Wlassics Gyuláig és Gyula diákiig (ki nem felejtve Lampérth Gézát, a szerkesztőt) ontja az irredentát „*Du Danube traqué, de la Theiss amère*“. De a szándék nemes, tiszteletreméltó még az agyonnyomorított francia mondattanon és tönkresilányított prozódiaán keresztül is. A fordító templomba menekült, fáj a szívünk letartóztatni. — De a *lebourg*-osított *Vértes* tovább fordít. Jönnek a költők: *Les poètes hongroises* (1929) P. Massoni úr kiadásában. Jönnek a magyar haza nagy költői, *P e t r ő c z i* Kata Szidónia az élén, aztán a többi hölgyek, *Batthyányi Edith* grófnő, *B o r*

¹⁾ *Revue des Etudes hongroises*, 1928 : 301.

bola Ida, Csetényi Erzs, Cuendet Alice, Király Gizella, femme de lettres d'avant-guerre, Melha-Hilf Paula, a *Tündérvásár* és *En Ujságom* főmunkatársa, Rakovszky Etelka, egyike Magyarország legjobb amazónjainak és jeles tennis-bajnoknő, Vida Irén, a postásnök lapjának főszerkesztője, akinek „L'harmonie comme essence de l'Univers“ című *conférence-a* 1927-ben óriási *succés*-t aratott; a költőnek sorát, Zech bárónő után, Petőfi Sándor és Vörösmarty Mihály költőnök zárják be . . . Nem volt bizony könnyű bejutni költőnőinknek e kollekcióba! Nem ment az olyan egyszerűen. Előbb le kellett fizetni 5 példány előfizetési árát. És ez helyes is. Mert az a költőnő, aki nem sajnál ennyi pénzt a magyar irodalom franciaországi ismertetésétől, megérdemli, hogy belejőjön ebbe az antológiába. — A költőnő után megjelent a katolikus papköltők antológiája . . . De nem is folytatjuk a felsorolást. Szinte várjuk a főispánok, miniszteri tanácsosok, felsőházi tagok, erdőigazgatók, adóügyi főtisztek, volt községi bírók, nyug. sőházi kezelők költői antológiáját, amelyekre oly régen áhítoz a francia publikum. Tessék, tessék, beszéljünk; öt példányért szerteviszi nevedet *Vértes-Lebourg* legújabb kötete széles e világon. Pár pengő . . . és néhány hét múlva Paul Valéry, André Thérive, vagy P. Bidoux lélekzetviasszafojtva olvassa a magyar polg. isk. tornatanár-költők válogatott műveit. Óriási perspektíva. A Nőbel-díj bizottsága nem tud választani, Lebourg ontja a versköteteket. Ki legyen a magyar Nőbel-díjas? Jakab Ödön-e vagy Gáspár I., Sági Mártha vagy Solymos Sz. Bea, *poétesse aux sentiments fins*, avagy Mme Nagy Emma, professeur à l'École Primaire Supérieure de Ráckeve? Mily dús választék . . .

*

Lebourg után, megírigyelve a dicsőséget, föllép Fóti József Lajos, a francia könyvkereskedés tulajdonosa, mint költői műfordító, Ady Endrébe döfi műfordítói bicskáját. Saját külön könyvkereskedése kiadásában jelent meg *André Ady, le grand poète magyar* címen a műfordítói mű. A 60 oldalas füzetet 2-50 svájci frankért árulja külföldön a Librairie Française, azelőtt Fóti József Lajos. De kap is pénzéért valamit a gyanutlan vevő. Egy lírai előhangot először, azután egy elmefuttatást Adyról, egy újabb nekifuttatást Adyról, végül műfordítói elveinek sommázatát. És azután jönnek, fájdalom, a fordítások. A franciául tudó magyar ember először csodálkozik, csodálkozik ennyi tudatlanságon, az önkritika ilyen abszolút hiányán, az ízlés és beleérzés ilyen szörnyű nulláján. Hát merné egy elsőosztályos gimnázista magyarra fordítani Horatiust, vagy egy ötödikes Plátót? Fóti elemista a francia mondattanban és prozodiában, gimnazista a fr. helyesírás tudományában. Aztán, bármily szelíd természetű, dühös lesz az olvasó: hát Ady Endre mindenki bitangja, Fóti József Lajosnak, Zuckermann E.-nek (Páris, 1926), éppúgy, mint Paul Lászlónak (Páris, 1925) szabad büntetlenül fordítani Adyt franciára, sőt ez utóbbinak egyúttal németre és angolra is? Egy kabarédalt nem szabad előadni vagy lefordítani a szerző engedelmé nélkül, de Adyba minden műfordító beletörölheti tollát. És aztán szegényli magát a franciául is tudó magyar: hát ilyen fércműfordítás kerül idegen ember elé, ilyen ponyvafordítmány képviseli irodalmunkat Párisban, Genfben, Bruxellesben?

A *Széphalom* ünnepélyesen fölhívja Fóti József Lajost, aki úgy tudjuk, a budapesti egyetem filizófia-doktora, az ízlés, a francia nyelvtan és a kulturfőlény nevében, hagyja abba azonnal fordítói tevékenységét.

(Tápió-Szele.)

Szegedi Lőrinc.